

Posudek školitelky na diplomovou práci Jiřího Mlčáka na téma *Legalita použití síly proti tzv. Islámskému státu*

Diplomant si pro svou diplomovou práci zvolil relevantní a aktuální téma, které zpracoval zajímavým, byť ne zcela komplexním způsobem. Práce se zabývá povahou tzv. Islámského státu a legalitou vojenských operací USA na území Sýrie. Závěry týkající se první otázky, tedy označení tzv. Islámského státu za nestátní entitu, jsou vcelku nekontroverzní. Naopak závěry ohledně druhé otázky, podle nichž byla americká intervence v Sýrii legální, jsou velmi sporné, už jen proto, že diplomant se odchýlil od argumentu, na němž legalitu zakládaly samotné USA (resp. sám této argument označil za nepřijatelný) a nereflektoval postoje dalších států zapojených do akcí proto tzv. Islámskému státu.

1. Aktuálnost (novost) a náročnost tématu:

Téma použití síly proti tzv. Islámskému státu se nyní, po již téměř kompletní vojenské porážce IS, může zdát překonané. Reálně tomu tak ale není, protože entity typu IS se nepochybně budou na mezinárodní scéně objevovat i v budoucnu a otázky, jež v souvislosti s jejich aktivitami vznikají, tak zůstávají dlouhodobě aktuální bez ohledu na konkrétní osud jedné z nich. Téma je z tohoto pohledu zvoleno šťastně, a to i proto, že přes množství článků a knih, jež byly k použití síly proti nestátním aktérům obecněji či proti IS konkrétně napsány, panuje v této oblasti stále řada nejasností a neshod (mezi odborníky a zjevně i mezi státy). Zpracování tématu kladlo na diplomanta vyšší nároky, a to jak s ohledem na stále se vyvíjející situaci v regionu, tak proto, že legalita použití síly proti nestátnímu aktérovi patří mezi nejspornější oblasti úpravy *ius ad bellum*.

2. Formální stránka práce a využití zdroje:

Diplomová práce má standardní délku (celkem 68 stran, z toho 48 stran vlastního textu – nejde ovšem o normostrany, z hlediska rozsahu je tak práce v pořádku). Po jazykové stránce je práce na slušné úrovni, byť se v ní objevují určité překlepy či jazykové chyby, zejména pak chyby v interpunkci a v psaní velkých a malých písmem. Nepříjemné je přecházení z minulého do přítomného času a zpět v rámci líčení vývoje faktické situace v oblasti Blízkého východu. Práce vychází z odpovídajícího počtu primárních zdrojů a sekundární literatury, které jsou uvedeny v bibliografii na konci práce. K tématu použití síly by jistě bylo možné najít řadu dalších zdrojů, jejich využití by ale práci nejspíše mnoho nového nepřineslo. Způsob využití a citování zdrojů je standardní.

3. Obsahová stránka práce:

Diplomová práce je rozčleněna do úvodu, tří kapitol a závěru. Úvod vymezuje téma diplomové práce a stanovuje její cíl, jímž je „zkoumat legalitu použití síly proti Islámskému státu z hlediska *ius ad bellum*“ (str. 1). Diplomant ovšem vzápětí upřesňuje, že práce se zaměří jen na dílčí aspekt pojetí *ius ad bellum*, a to na intervenci USA na území Sýrie. Toto zaměření, jež ne zcela odpovídá názvu diplomové práce, by si zasloužilo určité vysvětlení (diplomant jej částečně dodává až v závěru práce, str. 48). V úvodu současně trochu postrádám rozbor použité literatury a nastínění metod, jež diplomant v práci využil. První část práce se věnuje určení povahy tzv. Islámského státu (IS). Diplomant se zamýšlí nad tím, zda se skutečně jedná o stát, a zodpovídá tuto otázku ve světle kritérií stanovených Montevidejskou úmluvou z roku 1933 i některých kritérií navržených doktrínou (nezávislost, legitimita). Jeho závěr vyznívá negativně, protože u IS neshledává naplněny požadavky na schopnost vstupovat do mezinárodních vztahů a na legitimitu vzniku. Tento závěr je sdílen většinou odborníků a států, a není tak nijak zvláště kontroverzní, byť samy znaky státu konsensus na mezinárodní scéně úplně nevzbuzují.

Ve druhé části práce je nastíněna regulace v oblasti *ius ad bellum*, část třetí pak tuto regulaci aplikuje na americké zásahy proti IS. Diplomant dospívá k závěru, že „americká intervence proběhla v souladu s mezinárodním právem, a to na základě práva na kolektivní sebeobranu“ (str. 48). Tento závěr bohužel není dobře vyargumentovaný, a to hned z několika důvodů. Zaprvé, diplomant nereflektuje povahu a šíři americké intervence v Sýrii, která se neomezovala na zásahy proti silám IS, ale zahrnovala i akce namířené proti syrským vládním jednotkám a/nebo na podporu tzv. syrské demokratické opozice. Tím ztratila charakter onoho chirurgického řezu směřujícího výlučně proti nestátnímu aktérovi, na nějž se zaměřuje. Resp. omezuje analýza předložená v práci.

Zadruhé, diplomant se odchyluje od argumentu, na němž legalitu své akce zakládaly samotné USA, což je argument doktrínou *unwilling and unable*. Diplomant tuto doktrínu odmítá, akci ale označuje za legální z titulu kolektivní sebeobrany proti nestátnímu aktérovi. Jak ovšem sám ukazuje, tento titul není o nic méně sporný než doktrína *unwilling and unable*, a i když lze souhlasit s tím, že praxe států vykazuje určitou toleranci vůči (některým) zásahům proti nestátním aktérům, je otázka, nakolik tato tolerance znamená akceptaci. Nakonec pokud by znamenala, proč by USA a také další státy koalice používaly doktrínu *unwilling and unable* a nevolily jednodušší cestu přes argument sebeobrany proti nestátnímu aktérovi? A lze vůbec za situace, kdy se intervence odehrává na území cizího státu, doktrínu *unwilling and unable* a argument legalitou akce proti nestátnímu aktérovi oddělit?

Zatřetí, práce vytrhuje americkou intervenci z širších souvislostí. USA nebyly jediným státem, který proti IS, resp. obecněji v oblasti vojensky zasahoval, činily tak rovněž další státy (Velká Británie, Německo, Ruská federace, Turecko aj.). Ačkoli je jistě možné omezit rozbor na akce jednoho aktéra, pro posouzení právního rámce je důležité vzít v úvahu celkovou situaci včetně zdůvodnění předkládaných dalšími státy. Jejich stanoviska se přitom standardně opírají buď o pozvání syrské vlády (Ruská federace), nebo o doktrínu *unwilling and unable* (Velká Británie), popř. o jinou podobnou doktrínu (*ungoverned space* – Německo). Žádný stát neopřel svou argumentaci čistě o legalitu zásahů proti nestátnímu aktérovi, k níž se přiklonil diplomant. Ačkoli to samo o sobě neznamená, že je tato argumentace neudržitelná, za situace, kdy diplomant postoje svědčící v její neprospěch prostě ignoruje, je těžké označit jeho závěry za přesvědčivé a podložené.

4. Závěry a doporučení:

Diplomová práce Jiřího Mlčáka *Legalita použití síly proti tzv. Islámskému státu* splňuje přes výhrady uvedené výše nároky kladené na tento typ kvalifikačních prací na PF UK. Proto ji **doporučuji** k obhajobě a předběžně ji hodnotím jako **velmi dobrou**. Během obhajoby by se diplomant měl vyjádřit k otázkám a výhradám obsaženým v posudku.

V Praze dne 20. května 2019



Doc. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, PhD., E.MA